Varallisuuteen kohdistuvat turvaamistoimet oikeudenkäynnin aikana EU-maissa

Suomi

1 Minkälaisia turvaamistoimia on käytettävissä?

Suomessa velkoja tai muu kantaja siviili- tai kauppaoikeudellisessa asiassa voi saada hyväkseen turvaamistoimen. Turvaamistoimen tarkoituksena on turvata myöhemmin annettavan, pääasiaa koskevan tuomion täytäntöönpano. Turvaamistoimesta päättämisestä säädetään oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa ja toimen täytäntöönpanosta ulosottokaaren 8 luvussa. Tällainen turvaamistoimi voi olla kolmentyyppinen:
takavarikko rahasaatavan turvaamiseksi,
takavarikko omistusoikeuden tai muun ns. paremman oikeuden turvaamiseksi ja
muu turvaamistoimi (ns. yleinen turvaamistoimi).
Jäljempänä selostetaan mainittuja turvaamistoimia, joita voidaan käyttää kaikenlaisissa riita-asioissa. Lisäksi on erityislainsäädännön mukaisia turvaamistoimia, joita voidaan käyttää tietynlaisissa asioissa. Esimerkkinä voidaan mainita turvaamistoimi todistelun turvaamiseksi teollis- ja tekijänoikeuksia koskevissa riita-asioissa. Rikosasioissa noudatetaan pakkokeinolakia, jonka mukaisia pakkokeinoja ovat muun muassa takavarikko sekä hukkaamiskielto ja vakuustakavarikko.
Turvaamistoimista erotetaan riita-asian tuomion ennakollinen (väliaikainen) täytäntöönpano. Sillä tarkoitetaan tuomion täytäntöönpanoa ennen kuin se on tullut lopulliseksi eli lainvoimaiseksi. Lainvoimaa vailla oleva riita-asian tuomio on yleensä suoraan lain nojalla täytäntöönpanokelpoinen, mutta täytäntöönpanossa ei yleensä voida edetä loppuun saakka. Esimerkiksi lainvoimaa vailla olevan, saatavaa koskevan alioikeuden tuomion nojalla voidaan ulosmitata velallisen omaisuutta, jollei velallinen aseta vakuutta saatavasta. Ulosmitattu omaisuus voidaan kuitenkin myydä ja varat tilittää velkojalle vain, jos velkoja asettaa vakuuden. Sen sijaan yksipuolinen tuomio on heti loppuun saakka täytäntöönpanokelpoinen.

2 Millä edellytyksillä turvaamistoimia voidaan määrätä?

2.1 Menettely

Mainittujen turvaamistoimien myöntämisestä päättää yleinen tuomioistuin (ensimmäisessä oikeusasteessa käräjäoikeus). Tuomioistuimen määräämän turvaamistoimen panee täytäntöön ulosottomies. Turvaamistointa haetaan siltä tuomioistuimelta, jossa pääasiaa koskeva oikeudenkäynti on vireillä. Jollei oikeudenkäynti vielä ole vireillä, turvaamistointa haetaan siltä käräjäoikeudelta, jossa pääasia olisi pantava vireille.
Tuomioistuin ei voi lopullisesti hyväksyä turvaamistoimihakemusta varaamatta vastapuolelle tilaisuutta tulla kuulluksi. Tuomioistuin voi kuitenkin hakijan pyynnöstä antaa väliaikaisen turvaamistoimipäätöksen vastapuolta kuulematta, jos turvaamistoimen tarkoitus saattaa muuten vaarantua. Käytännössä turvaamistoimen voi saada hyvinkin nopeasti. Väliaikainen päätös on voimassa, kunnes toisin määrätään.
Jos hakijalla on jo ulosottoperuste, mutta sitä ei heti voida panna täytäntöön, lyhytaikaisen turvaamistoimen voi tietyin edellytyksin myöntää suoraan ulosottomies. Jäljempänä käsitellään vain tuomioistuimen määräämää turvaamistointa.

2.2 Tärkeimmät edellytykset

Takavarikon määrääminen hakijan saatavan tai paremman oikeuden turvaamiseksi edellyttää, että
hakija tekee todennäköiseksi, että hänellä on vastapuolelta ulosottokelpoinen saatava tai parempi oikeus tiettyyn omaisuuteen ja
on olemassa vaara, että vastapuoli menettelee hakijan saatavan tai oikeuden vaarantavalla tavalla.
Vastaavasti muu turvaamistoimi edellyttää todennäköisyysnäyttöä muusta oikeudesta ja vaaraa vastapuolen tätä oikeutta loukkaavasta menettelystä.
Ennen turvaamistoimen täytäntöönpanoa hakijan on asetettava vakuus ulosottomiehelle.

3 Turvaamistoimien tarkoitus ja luonne

3.1 Minkä tyyppinen varallisuus voi olla turvaamistoimien kohteena?

Turvaamistoimet voivat koskea lähtökohtaisesti kaikenlaista omaisuutta. Jos takavarikko määrätään saatavan turvaamiseksi, tuomioistuin määrää vastapuolen irtainta tai kiinteää omaisuutta pantavaksi takavarikkoon tietyn, hakijan saatavan turvaavan määrän. Tällöin ulosottomies ratkaisee, mihin vastapuolen omaisuuteen takavarikon täytäntöönpano kohdistetaan. Jos sen sijaan takavarikko määrätään paremman oikeuden turvaamiseksi, tuomioistuin määrää oikeuden kohteena olevan tietyn omaisuuden takavarikkoon, ja ulosottomies kohdistaa täytäntöönpanon tähän omaisuuteen.
Muuna turvaamistoimena tuomioistuin voi:
sakon uhalla kieltää vastapuolta tekemästä jotakin tai ryhtymästä johonkin;
määrätä vastapuolen sakon uhalla tekemään jotakin;
oikeuttaa hakijan tekemään tai teettämään jotakin;
määrätä vastapuolen omaisuutta pantavaksi toimitsijan haltuun ja hoitoon; tai
määrätä jostakin muusta toimenpiteestä, joka on tarpeen hakijan oikeuden turvaamiseksi.

3.2 Mikä on näiden toimien vaikutus?

Kun omaisuuden takavarikko pannaan täytäntöön, velallinen menettää määräysvaltansa omaisuuteen. Takavarikoituun omaisuuteen ryhtyminen on rikos. Jos on takavarikoitu velallisen pankkitilillä olevat varat, pankki ei saa maksaa varoja muulle kuin ulosottomiehelle. Takavarikko ei sen sijaan tuota sen hakeneelle velkojalle etuoikeutta takavarikoituihin varoihin suhteessa velallisen muihin velkojiin.
Muun turvaamistoimen vaikutukset riippuvat turvaamistoimen sisällöstä.

3.3 Mikä on turvaamistoimien voimassaoloaika?

Hakijan on kuukauden kuluessa turvaamistoimipäätöksen antamisesta pantava pääasiaa koskeva kanne vireille tuomioistuimessa tai muussa menettelyssä, joka voi johtaa täytäntöönpanokelpoiseen ratkaisuun, kuten välimiesmenettelyssä. Muussa tapauksessa turvaamistoimi peruutetaan. Turvaamistoimi peruutetaan myös, jos sille ei muusta syystä ole enää perusteita. Kun tuomioistuin ratkaisee pääasian, sen on samalla määrättävä turvaamistoimesta.
Turvaamistoimesta aiheutuvista kuluista vastaa ensisijaisesti hakija. Jos turvaamistoimi osoittautuu aiheettomaksi, hakija on vastuussa turvaamistoimesta vastapuolelle aiheutuneesta vahingosta tuottamuksestaan riippumatta. Tätä varten hakijan on asetettava vakuus ennen turvaamistoimen täytäntöönpanoa.
Vastapuoli voi puolestaan yleensä torjua turvaamistoimen täytäntöönpanon asettamalla vakuuden.

4 Voiko turvaamistointa koskevaan päätökseen hakea muutosta?

Tuomioistuimen turvaamistointa koskevaan päätökseen voidaan hakea muutosta valittamalla ylemmälle tuomioistuimelle (hovioikeudelle, korkeimmalle oikeudelle). Muutoksenhaku ei estä päätöksen täytäntöönpanoa, ellei muutoksenhakutuomioistuin keskeytä sitä. Väliaikaista turvaamistointa koskevaan päätökseen ei kuitenkaan saa hakea muutosta.
Turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpanoa koskevaan ulosottomiehen toimeen tai päätökseen voidaan hakea muutosta valittamalla käräjäoikeuteen. Muutosta voi hakea myös esimerkiksi sivullinen, joka katsoo, että velallisen velasta on takavarikoitu hänen omaisuuttaan.
Päivitetty viimeksi: 15/02/2024
Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.